

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 7/12 04 om europæisk samarbejde om forskning og innovation.

(Redegørelse nr. R 6).

Videnskabsministeren (Helge Sander):

FORORD

Regeringen har en vision om, at Danmark inden for de næste ti år skal være et af de førende højteknologiske samfund i verden.

Siden november 2001 har regeringen gennemført en række reformer af det danske vidensystem, som har bidraget til at ruste de danske virksomheder og videninstitutioner til at møde de udfordringer, som de står overfor i den globale konkurrence. Med reformerne er der sat fokus på kvalitet og øget samarbejde mellem videninstitutioner og virksomheder.

Dansk forskning og udvikling udgør imidlertid en meget lille del af verdens samlede videnbase og produktion af viden. Det er derfor nødvendigt at danske virksomheder og videninstitutioner deltager aktivt i det globale vidensystem, hvis de skal have lettere adgang til den nyeste viden og teknologi, til gavn for deres og Danmarks konkurrenceevne.

EU's rammeprogrammer for forskning og teknologisk udvikling er en vigtig platform for danske virksomheders og videninstitutioners samarbejde med udenlandske virksomheder og videninstitutioner om produktion og udvikling af ny viden og teknologi.

Regeringen mener derfor, at visionen om det højteknologiske samfund skal følges op af en styrkelse af det europæiske samarbejde. Målet er – også i EU – øget kvalitet og hurtigere fra tanke til faktura.

I 2005 vil forskning og innovation stå højt på dagsordenen i EU. Det vil være et centralt tema, når Det Europæiske Råd i marts 2005 skal gøre status for Lissabon-strategien, der har til formål at sikre, at EU når sit mål om at blive verdens mest konkurrencedygtige videnbaserede økonomi inden 2010. Og rammerne for det fremtidige samarbejde om forskning og innovation vil indgå i Konkurrenceevnerådets drøftelser af det kommende syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling.

Der er mit håb, at vi med denne redegørelse kan få sat gang i en debat, der kan bidrage til en bred politisk konsolidering af den danske holdning til det fremtidige europæiske samarbejde. Og som vil give regeringen mulighed for at gøre de danske holdninger, der er præsenteret i denne redegørelse, stærkt gældende i de kommende forhandlinger om det europæiske samarbejde om forskning og innovation.

1. INDLEDNING

Lissabon-strategien

Det Europæiske Råd vedtog i Lissabon i marts 2000 målsætningen om at gøre EU til den mest konkurrencedygtige videnbaserede økonomi i verden inden 2010.

Lissabon-strategien, der bl.a. sætter fokus på europæisk forskning og innovation, blev i Barcelona i marts 2002 fulgt op af en målsætning om, at EU-landene inden 2010 skal investere op mod 3 pct.

af deres BNP i forskning, udvikling og innovation.

EU's stats- og regeringschefer var på Det Europæiske Råds møde i Bruxelles i oktober 2003 enige om fortsat at bakke op om Barcelona-målsætningen, og lagde desuden yderligere vægt på, at en realisering af Lissabon-målsætningen forudsætter en bred indsats i Europa inden for såvel forskning som innovation og uddannelse.

Lissabon-strategien og fokuseringen på Europas globale konkurrenceevne har betydet, at forskning og udvikling er kommet højt op på den europæiske dagsorden.

De nyeste tal for 2003 viser, at Danmark investerer 2,61 pct. af BNP i forskning og udvikling og ifølge den seneste internationale sammenligning ligger Danmark på en 3. plads i EU når det drejer sig om at investere i forskning og udvikling. Dermed har vi et godt udgangspunkt for den videre udvikling.

De internationale sammenligninger viser imidlertid også, at Europa samlet set i disse år taber terræn i forhold til USA, Japan og andre konkurrenter på det globale marked. USA er således i stand til at tiltrække de bedste udenlandske forskere til deres bedste forskningsmiljøer. De amerikanske vækstrater for investeringer i forskning og udvikling ligger på et højere niveau end de europæiske. I 2002 investerede amerikanerne, hvad der svarer til 2,67 pct. af deres BNP i forskning og udvikling. Samme år investerede de nuværende 25 EU-lande, hvad der svarer til 1,83 pct. af deres samlede BNP i forskning og udvikling.

Der er derfor behov for, at vi i EU nu tager skridt til at gøre Europa mere konkurrencedygtigt.

Det Europæiske Råd konkluderede i marts 2004, at der er behov for at styrke Lissabon-strategien. Medmindre strategien suppleres med nye initiativer og bliver mere slagkraftig, er der betydelig risiko for, at Lissabon-strategien ikke får den ønskede positive effekt på EU's konkurrenceevne.

Efter mødet i Det Europæiske Råd den 4. og 5. november 2004 må det forventes, at der i det videre arbejde med styrkelsen af Lissabon-strategien fortsat vil være fokus på forskning, innovation og uddannelse.

Regeringen ønsker med denne redegørelse at lægge op til en debat, der kan bidrage til en bred politisk konsolidering af den danske holdning til det fremtidige EU-samarbejde på forsknings- og innovationsområdet.

Visionen om det højteknologiske samfund

Regeringen har nationalt sat fokus på forskning og udvikling. Der er bred politisk tilslutning til, at en massiv dansk satsning på forskning og udvikling er en nødvendig forudsætning for, at danske virksomheder kan forbedre deres globale konkurrenceevne.

Siden regeringen tiltrådte i november 2001 er der gennemført en række reformer af det danske vidensystem, som alle bidrager til, at danske virksomheder og videninstitutioner kan blive bedre rustet til at møde de udfordringer, som de står overfor i den globale konkurrence. Som eksempler kan nævnes reformen af universiteternes ledelse, indsatsen omkring samspillet mellem videninstitutioner og erhvervsliv samt loven om teknologioverførsel ved offentlige forskningsinstitutioner. Fremsættelsen af lovforslaget om Højteknologifonden, forslaget om en øget indsats inden for forskeruddannelse, strategisk forskning og innovation samt afsættelsen af ekstra midler til Danmarks Grundforskningsfond er blandt regeringens seneste initiativer.

Statsministeren understregede i sin tale ved Folketingets åbning den 5. oktober 2004, »at regeringen sætter det mål, at det offentlige og de private virksomheder tilsammen øger indsatsen inden for forskning og udvikling, så vi i 2010 når op på et beløb svarende til mere end 3 procent af landets samlede produktion, bruttonationalproduktet. Det vil bringe Danmark blandt de absolut førende lande i Europa, når det gælder forskning og udvikling«.

Dansk forskning og udvikling udgør imidlertid en meget lille andel af verdens samlede videnbase og produktion af ny viden. Det er derfor nødvendigt, at vi styrker vort samarbejde med bl.a. de

andre europæiske lande, så danske virksomheder og forskningsinstitutioner i større omfang kan få mere gavn af den viden og teknologi, der udvikles hos vore europæiske partnere.

Regeringen mener derfor, at visionen om det højteknologiske Danmark skal følges op af en styrkelse af det europæiske samarbejde om forskning og udvikling.

Målet for det europæiske samarbejde om forskning og innovation skal være at øge Europas globale konkurrenceevne og velfærd. Dette skal sikres ved at styrke kvaliteten inden for forskning og uddannelse i Europa og ved at fremme hurtig anvendelse og spredning af viden gennem et stærkt og effektivt partnerskab mellem den offentlige og private sektor.

2. STATUS FOR DET EUROPÆISKE SAMARBEJDE

2.1. Formålet med det europæiske samarbejde

Det legale grundlag

De legale rammer for det europæiske samarbejde om forskning og teknologisk udvikling er fastlagt i EU-traktatens afsnit XVIII »Forskning og teknologisk udvikling«. Ifølge artikel 163 EF er formålet med det europæiske samarbejde om forskning og teknologisk udvikling »at styrke det videnskabelige og teknologiske *grundlag* for Fællesskabets industri og at fremme udviklingen af dens *internationale konkurrenceevne* samt at fremme alle de forskningsaktioner, der skønnes nødvendige i medfør af *andre kapitler i denne traktat*.«

Gennem sit bidrag til udviklingen af den europæiske konkurrenceevne spiller samarbejdet om forskning og udvikling en nøglerolle for realiseringen af Lissabon-målsætningen. Forsknings samarbejdet skal endvidere understøtte udviklingen af alle de politikområder (f. eks. miljø, landbrug og transport), som EU beskæftiger sig med.

Fordele ved samarbejde om forskning og udvikling

Det europæiske samarbejde bidrager til, at medlemslandene får adgang til en større videnbase til gavn for deres konkurrenceevne.

Samarbejdet er desuden en gevinst for medlemslandene, når nogle grundlæggende forudsætninger for samarbejdet er opfyldt.

Samarbejdet skal for det første skabe »europæisk merværdi«. Merværdien opstår, når samarbejdet fører til den »kritiske masse«, der er nødvendig for at løse avancerede forskningsopgaver. Bekæmpelse af BSE er et eksempel, hvor en koordineret forskningsindsats med inddragelse af eksisterende ekspertise i Europa førte til hurtige resultater, der kom alle medlemslandene til gode.

Andre eksempler på opgaver af denne karakter er håndtering af tværnationale miljøproblemer eller bekæmpelse af alvorlige sygdomme, hvor samarbejdet kan føre til en fælles løsning af grænseoverskridende problemer.

For det andet bidrager samarbejdet til at øge konkurrencen og kvaliteten i europæisk forskning og udvikling.

EU's midler til forskning og udvikling skaber konkurrence mellem forskere, virksomheder og videninstitutioner i de forskellige europæiske lande. Samtidig er konkurrencen om de fælles ressourcer med til at fremme samarbejde og strategiske alliancer mellem forskere, virksomheder og videninstitutioner på tværs af Europa. De europæiske midler til forskning og udvikling er dermed en vigtig faktor for øget dynamik og dermed kvalitet inden for forskning og teknologisk udvikling i Europa.

2.2. Rammeprogrammerne for forskning og teknologisk udvikling

Siden slutningen af 1980'erne har de flerårige rammeprogrammer for forskning og teknologisk udvikling været en drivkraft for udviklingen af samarbejdet. Rammeprogrammerne er udtryk for EU's forskningspolitik for en nærmere angivet periode. Gennem rammeprogrammerne gives der økonomisk støtte til europæiske virksomheders, videninstitutioners og organisationers deltagelse i tværnationale forskningsprojekter med deltagelse af mindst tre medlemslande. Som udgangspunkt finansierer EU op til halvdelen af de samlede udgifter, der er forbundet med de pågældende projekter.

Der er gennem rammeprogrammerne udviklet en tradition for europæisk samarbejde om løsning af konkrete forskningsopgaver gennem projekt-samarbejde. Samarbejdet har skabt netværk mellem forsknings- og Udviklingsmiljøer på tværs af landegrænserne, som vil være et bærende element i den videre udvikling.

Det europæiske samarbejde har dog hidtil været fokuseret på at støtte projekter med en begrænset varighed, som gennemføres inden for temaer og emner, der er fastsat af Rådet. Og det har kunnet konstateres, at projektsamarbejde og uformelle netværk alene ikke giver den nødvendige slagkraft i det europæiske samarbejde.

Konceptet »Det Europæiske Forskningsrum« (ERA) blev derfor introduceret af Kommissionen i 2000 med henblik på at skabe en ramme for udviklingen af det europæiske samarbejde om forskning og innovation. ERA indeholder forslag om en stærkere koordinering af de samlede forsknings-aktiviteter i EU, herunder både nationale og tværnationale aktiviteter.

Sjette rammeprogram

Det sjette rammeprogram, der blev iværksat i 2002, og som løber frem til udgangen af 2006, kan betragtes som et paradigmeskift i forhold til de tidligere rammeprogrammer. Der gives i rammeprogrammet støtte til aktiviteter, der kan bidrage til at udvikle kapaciteten inden for europæisk forskning og fremme strukturer, der sikrer løsningen af større europæiske forskningsopgaver. Det gælder f.eks. samarbejde om forskeruddannelse og forskningsinfrastruktur.

Sjette rammeprogram introducerede også nye samarbejdsformer, der skal medvirke til at skabe langvarige samarbejdsrelationer mellem deltagerne og sikre den nødvendige faglige kvalitet inden for områder af strategisk betydning for Europa. Det drejer sig om »integrerede projekter« og »ekspertisenetværk«. De integrerede projekter skal sikre, at større europæiske forskningsopgaver kan løses i en større gruppe af forskningsenheder, virksomheder og andre interessenter, typisk 20 – 30 deltagere. Ekspertisenetværk har til formål at sikre, at den højeste ekspertise inden for områder af særlig strategisk betydning kan arbejde sammen om deres videnopbygning.

Desuden er der med sjette rammeprogram indført et instrument, kaldet ERA-NET, der skal skabe grundlag for samarbejde på områder, hvor flere lande på samme tid gennemfører strategiske programmer.

Disse eksempler illustrerer, at det europæiske forskningssamarbejde befinder sig midt i en vigtig omstillingsproces, hvor der eksperimenteres med nye samarbejdsformer, der kan bringe fart i udviklingen af et mere integreret forskningssamarbejde i Europa. Denne omstillingsproces kræver politisk opbakning, hvis den skal gennemføres med succes.

Danmarks deltagelse i det europæiske samarbejde

Det europæiske forskningssamarbejde og EU's ramme-programmer bygger på den grundlæggende forudsætning, at løsningen af alle forskningsopgaver udbydes i fri konkurrence. Hermed sikres, at midlerne går til de bedst kvalificerede forsknings- og udviklingsmiljøer.

Udviklingen i retning af større og mere langvarige samarbejdsrelationer stiller nye krav til deltagerne. Det er således nødvendigt, at forskningsinstitutioner og virksomheder opbygger en ekspertise, som gør det muligt for dem at deltage i relevante konsortier med henblik på udarbejdelse af ansøgninger og deltagelse i projekter under EU's rammeprogrammer.

Udviklingen har betydet, at det ikke længere er en beslutning for den enkelte forskningsleder alene, om hvorvidt man skal deltage i europæiske konsortier. Forudsætningen for at danske forskningsmiljøer kan indgå som centrale partnere i de større samarbejdsprojekter er, at ledelsen på videninstitutionerne og i virksomhederne inddrager samarbejdet i deres strategiske overvejelser om udvikling og kompetenceopbygning. Det er således op til ledelserne at medvirke til at sikre, at forskere og medarbejdere kan klare sig i konkurrencen om europæiske forskningsmidler.

Såtidig er det afgørende, at de rammer og vilkår der gælder for samarbejdet er fleksible og enkle, så det er attraktivt for danske forskningsinstitutioner og virksomheder at deltage.

For at sikre den danske deltagelse i de europæiske programmer finansierer Videnskabsministeriet en rådgivningstjeneste (EuroCenter), som er til rådighed for alle potentielle danske ansøgere til de europæiske programmer. I 2004 har Videnskabsministeriet etableret en særlig pulje med midler, som efter ansøgning gives til mindre virksomheder, der har planlagt at udarbejde en ansøgning til EU's rammeprogram.

Den danske deltagelse i de europæiske programmer har gennem en årrække ligget på omkring tre procent af de udbudte midler. Danmarks deltagelse i sjette rammeprogram ligger nogenlunde på niveau med de tidligere rammeprogrammer, når det gælder danske deltageres andel af det samlede antal deltagere. Det direkte økonomiske udbytte til danske deltagere i rammeprogrammet skønnes årligt at ligge i størrelsesordenen af 750 mio. kr. De virksomheder og institutioner der deltager i samarbejdsprojekterne får imidlertid adgang til en videnbase, der repræsenterer en meget større værdi, end den der kan beregnes udelukkende ved at opgøre de danske bevillinger.

Overvejelser om det fremtidige forskningssamarbejde i EU

EU-kommissionen udsendte i juni 2004 en meddelelse om de fremtidige retningslinier for EU's politik til støtte af forskning. I sin meddelelse redegør Kommissionen for, hvordan den fremtidige politik skal medvirke til at styrke forskningsindsatsen på europæisk plan, og hvordan forskningspolitikken dermed kan bidrage til at revitalisere Lissabon-strategien.

Kommissionens meddelelse tager udgangspunkt i seks overordnede mål, som det foreslås, at det fremtidige samarbejde bygges op omkring:

1. Skabelse af europæiske »ekspertisepoler« gennem samarbejde mellem europæiske forskningsinstitutioner,
2. Iværksættelse af europæiske teknologiinitiativer/teknologiplatforme,
3. Fremme af europæisk grundforskning gennem konkurrence mellem europæiske forskere,
4. Tiltrækning af de bedste forskere til Europa,
5. Opbygning af en europæisk forskningsinfrastruktur,
6. Øget samordning mellem nationale forskningsprogrammer.

Ud over de seks overordnede mål omtaler Kommissionen også rumfart og sikkerhed, som to nye områder for EU's samarbejde om forskning og teknologisk udvikling.

Kommissionens meddelelse har i efteråret 2004 været drøftet i Konkurrenceevnerådet. Drøftelserne fører til, at Rådet vedtager konklusioner med anbefalinger til Kommissionen, om Rådets overordnede ønsker til hoved-linierne i den fremtidige forskningspolitik og det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling.

EU-kommissionen vil i foråret 2005 fremlægge et egentligt forslag til syvende rammeprogram. Det nye rammeprogram skal være forhandlet på plads senest 1. juli 2006, så det kan træde i kraft fra begyndelsen af 2007.

3. DANSK HOLDNING TIL DET FREMTIDIGE EUROPÆISKE SAMARBEJDE OM FORSKNING OG INNOVATION

Regeringen vil søge at påvirke udviklingen af det europæiske samarbejde om forskning og innovation ad to veje, dels gennem overvejelserne i Det Europæiske Råd i marts 2005 om en styrkelse af Lissabon-strategien, dels gennem Konkurrenceevnerådets drøftelser i 2005 om indholdet af det kommende syvende rammeprogram.

3.1. Lissabon-strategien – et indre marked for viden

Som indspil til overvejelserne om Lissabon-strategien har regeringen i september 2004 afleveret uformelle danske synspunkter til den ekspertgruppe, som Kommissionen har givet som opgave at forberede drøftelserne i Det Europæiske Råd om en styrkelse af Lissabon-strategien. Et hovedsynspunkt i det danske indspil er et forslag om, at der i EU bør skabes et indre marked for produktion og udnyttelse af viden. Det indre marked skal sikre, at Europa formår at spille en ledende rolle i udviklingen af de teknologier, der i fremtiden vil være bærende for den teknologiske udvikling.

Gennemførelsen af et indre marked for viden skal skabe grundlaget for optimal udnyttelse af de samlede europæiske investeringer i forskning, innovation og uddannelse.

Forudsætningen for en øget samfundsmæssig effekt af vore investeringer er dels en øget konkurrence i Europa mellem forsknings-institutioner og forskere og dels en øget mobilitet blandt forskere og studerende. Der skal skabes øget dynamik i Europa inden for anvendelse af viden, hvis Europa skal være attraktiv for de bedste forskere og studerende og for vækst- og viden-orienterede virksomheder. Efter regeringens opfattelse bør et indre marked for viden omfatte følgende fire dimensioner:

1. Menneskelige ressourcer. Der vil være behov for investeringer i uddannelsen af forskere med de nødvendige kvalifikationer inden for de fagområder, der er bærende for europæisk konkurrenceevne. Europa skal i højere grad være i stand til at tiltrække de nødvendige talenter til forskning både inden for og uden for EU. Der er derfor behov for at styrke den fælles indsats for mobilitet og forskeruddannelse i EU.

2. Faciliteter og infrastruktur. Europas konkurrenceevne er afhængig af, at der i EU findes universiteter og forskningsinstitutioner, der tilbyder forskning og uddannelse af højeste kvalitet, og som har den nødvendige kapacitet. Det betyder, at EU må udvikle en klarere politik på området.

3. Kapital/investeringer. Forskningens rammebetingelser må tilrettelægges, så private investeringer i forskning søges stimuleret mest muligt. EU's investeringer i forskning og udvikling bør forøges substantielt. Der bør ske en fordobling af budgettet til forskning og udvikling i de finansielle perspektiver for perioden 2007 til 2013.

4. Teknologioverførsel. Det skal sikres, at brugere får lettere adgang til den nyeste viden, uanset hvor i EU brugere af resultater og producenter af den nye viden er geografisk placeret. Mere effektive regler for håndtering af ophavsret, bedre organisering af større samarbejdsprojekter på tværs af landegrænser og mere effektiv anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi indebærer mange løsningsmuligheder.

Udviklingen af et indre marked for viden vil være en langsigtet opgave, som vil strække sig over de næste 10-20 år og som vil kræve grundige forberedelser, både mht. formulering af målsætning og udformning af konkrete initiativer.

3.2. Dansk indspil til syvende rammeprogram

Rådgivning fra Danmarks Forskningspolitiske Råd

Danmarks Forskningspolitiske Råd (DFR) forelagde i maj 2004 sin rådgivning til videnskabsministeren om udviklingen af det europæiske forsknings-samarbejde. Det er DFR's hovedsynspunkt, at et stærkt europæisk forsknings-samarbejde er helt afgørende for at styrke Europas konkurrenceevne, da det europæiske samarbejde giver mulighed for, at virksomheder og institutioner kan få adgang til offentlige og private samarbejdspartnere i andre lande, hvilket indebærer et væsentligt vidertilskud til de danske deltagere.

DFR anbefaler i konsekvens heraf, at der i forbindelse med næste ramme-program sker en markant forøgelse af midlerne på EU's budget til forskning og teknologisk udvikling. En del af denne styrkelse af samarbejdet om forskning og innovation skal anvendes til en specifik satsning på grundforskning. DFR anbefaler endvidere, at de prioriterede forskningstemaer i rammeprogrammet videreføres, men i justeret form, således at aktuelle udfordringer for Europa reflekteres i forskningsindsatsen. Der skal desuden gøres en særlig indsats for at styrke forskerrekuttering, -uddannelse og -mobilitet.

Endelig anbefaler DFR, at der lægges større vægt på at fremme samfundsmæssig anvendelse og udnyttelse af forskning, samt at der gennemføres administrative forenklinger i rammeprogrammet og åbnes for en mere fleksibel anvendelse af virkemidlerne i programmerne. DFR har konkrete forslag til, hvordan det kan gøres.

Regeringen finder, at anbefalingerne fra DFR udgør et godt udgangspunkt for de videre nationale overvejelser om den danske holdning til forhandlingerne om det næste rammeprogram og udviklingen af det europæiske forsknings-samarbejde.

3.3. Regeringens holdning til syvende rammeprogram

a. Flere midler til forskning og teknologisk udvikling

Barcelona-målsætningen om, at de samlede udgifter til forskning, udvikling og innovation i EU bør nærme sig 3 pct. af BNP i 2010, bør også have konsekvenser for EU's egne investeringer på området.

Den danske regering foreslår derfor en opprioritering af det europæiske forskningssamarbejde og i konsekvens heraf en væsentlig forøgelse af EU's investeringer i forskning og udvikling. Forskningsmidlerne på EU's budget har været stigende over en årrække og udgør i dag 4,4 pct. af EU's samlede udgifter. De årlige udgifter vil i 2005 ligge på omkring 38 mia. kr.

Fordobling af EU's budget for forskning og udvikling

Forhandlingerne om EU's finansielle perspektiver for perioden 2007 til 2013 er i gang.

Kommissionen har foreslået, at EU's budget for forskning og udvikling fordobles i perioden.

Regeringen har på et tidligt tidspunkt tilkendegivet, at den støtter forslaget om en fordobling, senest i Statsministerens tale ved åbningen af Folketinget den 5. oktober 2004.

Et vigtigt spørgsmål i forbindelse med en forøgelse af EU's budget til forskning og udvikling er, hvordan forøgelsen skal anvendes på de forskellige elementer af den europæiske forskningspolitik.

Regeringen lægger stor vægt på, at grundforskningen opprioriteres i det europæiske samarbejde. Regeringen foreslår derfor, at der årligt afsættes 15 mia. kr. til en europæisk grundforskningsfond.

Herudover mener regeringen, at væksten i EU's budget for forskning og teknologisk udvikling skal bruges til at understøtte udviklingen af lovende teknologier med brede anvendelsesområder, således at europæisk forskning og innovation i endnu højere grad end i dag kan komme erhvervsliv og samfund til gode.

Endelig finder regeringen, at EU's budget til forskeruddannelse og forsker-mobilitet skal forøges væsentligt for at sikre, at de nødvendige menneskelige ressourcer også i fremtiden vil være til rådighed til at udføre den forskning og udvikling, der vil være nødvendig for at sikre Europas konkurrenceevne.

Grundforskning

Det er en stor udfordring at stimulere et tættere europæisk samarbejde om grundforskning på højeste niveau. Det europæiske forskningssamarbejde har hidtil kun i begrænset omfang omfattet grundforskning. En styrket europæisk forskningsindsats skal ske gennem inddragelse af de mange fremragende forskningsmiljøer, der findes inden for grundforskningen. Denne forskning medvirker til at styrke det videnskabelige grundlag for, at europæiske virksomheder og institutioner kan gøre større teknologiske fremskridt og skabe innovation.

For at sikre optimal udnyttelse af de grundvidenskabelige ressourcer støtter regeringen forslaget om at etablere en europæisk grundforskningsfond og et europæisk forskningsråd for grundforskning. Forskningsrådet skal have ansvaret for at støtte forskning på grundlag af forskernes egne initiativer, men projekterne skal udvælges i åben konkurrence og på grundlag af videnskabelig kvalitet.

Rationalet bag en europæisk grundforskningsfond er, at konkurrence på tværs af de europæiske lande vil kunne løfte kvaliteten af den europæiske grundforskning på enkelte områder helt op i verdensklasse.

Regeringen lægger vægt på, at et europæisk forskningsråd skal bestå af en mindre gruppe af højt estimerede forskere, der har bred opbakning i forskerkredse, og som vil få ansvaret for at administrere midlerne, så de alene anvendes til at støtte grundforskning af allerhøjeste videnskabelige kvalitet. Det forudsætter bl.a., at rådet får en uafhængig ledelse.

Regeringen lægger overordentlig stor vægt på, at beslutningen om et europæisk forskningsråd træffes som led i beslutningen om syvende rammeprogram.

Prioriterede tematiske områder

Et vigtigt formål med rammeprogrammerne er at fremme de europæiske virksomheders konkurrenceevne. Derfor mener regeringen at EU's ramme-program må indrettes på en sådan måde, at det bliver attraktivt for erhvervslivet, herunder små og mellemstore virksomheder at deltage. Det gælder både instrumenter, emner og administrative procedurer. Det er en kendsgerning, at mange virksomheder finder det overordentlig vanskeligt at finde en plads i de nye instrumenter, integrerede projekter og ekspertisenetværk. Derfor bør disse instrumenter justeres og samtidig skal det sikres, at der er andre muligheder for deltagelse, f.eks. fleksible projekttyper med færre partnere og særlige midler/aktiviteter rettet mod små og mellemstore virksomheder.

Hvis det skal være attraktivt for danske videninstitutioner og virksomheder at deltage i det europæiske samarbejde er det afgørende, at samarbejdsmodellerne er effektive og skaber merværdi for deltagerne. Den palet af virkemidler og instrumenter, der er udviklet, skal anvendes fleksibelt, med fokus på, at det også er muligt for mindre virksomheder og institutioner at deltage i samarbejdsprojekterne.

Vor nationale vision om det højteknologiske samfund vil på afgørende måde kunne understøttes af samarbejdet i EU. Regeringen lægger vægt på, at rammeprogrammet kommer til at indeholde substantielle satsninger inden for bioteknologi, nanoteknologi og informations- og kommunikationsteknologi. Disse tre områder, som er de centrale elementer i regeringens planer for udviklingen af det højteknologiske samfund, indebærer store potentialer for centrale anvendelsesområder, som f.eks. fødevarer, sundhed, trafik og energi.

Herudover bør miljøteknologi inddrages som et vigtigt element med udgangspunkt i Kommissionens handlingsplan for miljøteknologi.

Hvis vi i EU vil være sikre på, at den nye teknologi vi udvikler også kan blive til nye produkter til gavn for den europæiske befolkning, er det nødvendigt, at vi sikrer folkelig opbakning til den europæiske forsknings- og udviklingsdagsorden.

Det viser erfaringerne f.eks. på det bioteknologiske område. Det er derfor nødvendigt, at vi i Europa sætter fokus på, hvad vi vil bruge de nye teknologier til samt hvilke etiske og sociale

udfordringer disse teknologier stiller os overfor.

Et andet vigtigt formål med rammeprogrammet er, at understøtte politikudviklingen i EU. Det er vigtigt, at også det syvende rammeprogram kommer til at indeholde forskningstemaer, der kan bidrage til den videre udvikling af de europæiske samfund og livskvaliteten for den enkelte borger. Som eksempler kan nævnes områder som fødevarekvalitet og velfærdssamfundets udvikling.

Regeringen lægger endvidere vægt på, at det samlede indhold af forskningstemaerne i syvende rammeprogram repræsenterer den nødvendige balance mellem kontinuitet og fornyelse. På den ene side må der tages de nødvendige hensyn til, at der i det syvende rammeprogram kan følges op på den forskning der er igangsat i det sjette rammeprogram. På den anden side er det vigtigt, at det syvende rammeprogram kommer til at afspejle de aktuelle udfordringer Europa står overfor.

Menneskelige ressourcer

En afgørende forudsætning for et indre marked for viden er, at der i Europa til enhver tid findes et tilstrækkeligt stort antal velkvalificerede forskere og højtuddannede. For at drive forskningen og den teknologiske udvikling fremad skal disse menneskelige ressourcer kunne mobiliseres, hvor nye muligheder åbner sig.

Den skærpede globale konkurrence om talentmassen er en stor udfordring for Europa. Derfor er det vigtigt, at der både nationalt og på EU-plan gøres en indsats for at udvikle, tiltrække og fastholde de bedste forskertalenter.

Regeringen er af den opfattelse, at det skal gøres mere attraktivt at blive og være forsker i Europa. Der er derfor behov for at styrke forskerrekuttering, -uddannelse og -mobilitet. Bedre udnyttelse af højt kvalificerede forsknings-miljøer på tværs af landegrænser i forbindelse med forskeruddannelse er en måde hvorpå forskeres karrieremuligheder i Europa kan forbedres.

Hver især må EU-landene øge deres bevillinger til forskeruddannelse, ligesom der i syvende rammeprogram må afsættes flere midler til uddannelses- og mobilitetsaktiviteter – ikke mindst inden for de teknologiske satsningsområder. Uden kvalificerede menneskelige ressourcer vil de nye teknologier ikke kunne fremmes i tilstrækkelig grad i de europæiske virksomheder.

I lyset af hvor svært det i sjette rammeprogram har været for selv meget gode ansøgninger at få støtte, må forskeruddannelses- og forskermobilitetsaktiviteternes fremtidige indretning overvejes. Det er således regeringens opfattelse, at disse aktiviteter i langt højere grad skal indgå som elementer i alle satsninger under det syvende rammeprogram. Fordelene ved et sådant system er bl.a., at stipendier mv. bliver knyttet til netværk og miljøer, som i forvejen har fået et kvalitetsstempel, og at unge talenter oplæres i det bedst tænkelige miljø.

Rammeprogrammernes mobilitets- og forskeruddannelsesaktiviteter har hidtil i vidt omfang været individ- og institutionsdrevne. Sådanne aktiviteter, som er uafhængige af de prioriterede temaer, bør fortsat være en mulighed.

b. Hurtigere fra tanke til faktura – også på EU-niveau

En af de store udfordringer for Europa er at sikre en større samfundsmæssig effekt af investeringerne i forskning og innovation. Vi skal blive langt bedre til at omsætte resultaterne af forskning og udvikling i nye produkter og serviceydelser. Ikke blot til gavn for erhvervslivets konkurrenceevne og vækst, men også for at blive i stand til at løse de samfundsmæssige udfordringer, vi står overfor på områder som sundhed, miljø og energiforsyning.

Forskningsprogrammerne skal udformes, så virksomhederne får mulighed for at spille en central rolle i udviklingen af de bredt anvendelige teknologier, som er vitale for den fremtidige europæiske konkurrenceevne. De europæiske forskningsprogrammer må endvidere tilrettelægges, så små og mellemstore virksomheder over en bred front af brancher og produktionsområder får mulighed for at trække på den nyeste viden i den samlede europæiske videnbase.

Der er derfor behov for, at vi på EU-niveau tænker nyt, når det gælder udviklingen af nye

metoder til spredning af forskningsresultater til virksomhederne, herunder de små og mellemstore virksomheder.

Teknologiplatforme

Kommissionen har inden for de seneste par år introduceret et nyt begreb kaldet teknologiplatforme, der skal styrke og forbedre det europæiske samarbejde om udnyttelse af forskning og udvikling til gavn for Europas konkurrenceevne.

Baggrunden for teknologiplatformene er, at der er behov for at udvikle en ny organisatorisk ramme for på europæisk niveau at samle virksomheder, forskningsinstitutioner, interesseorganisationer samt repræsentanter fra finansverdenen og regulerende myndigheder om at fastlægge en fælles dagsorden for, hvad der skal til for at udnytte potentialet inden for udvalgte strategiske områder. En sådan koordineret og målrettet indsats kan bidrage til, at virksomhedsdeltagerne får direkte adgang til den nyeste viden, som dermed umiddelbart vil kunne tages i anvendelse i produktionen.

En central opgave for en teknologiplatform vil være, at fastlægge en fælles forskningsdagsorden og dermed mobilisere en kritisk masse af nationale, europæiske, offentlige og private ressourcer. Teknologiplatformene skal derudover identificere andre rammebetingelser, der er kritiske for at udnytte potentialet inden for et givent teknologisk område, f.eks. lovgivningsmæssige, finansielle og holdningsmæssige barrierer.

Teknologiplatforme er på initiativ af Kommissionen og industrien blevet etableret inden for en række teknologiske områder, som skønnes at have et betydeligt potentiale. Der er etableret eller planlagt platforme inden for områder som produktion af fly, hydrogen- og brændselscelleteknologi, nanoelektronik samt mobil og trådløs kommunikation.

Regeringen støtter idéen om, at der som led i syvende rammeprogram etableres teknologiplatforme på områder, hvor samarbejde mellem mange forskellige parter er en nødvendig forudsætning for en hurtig og effektiv teknologisk udvikling.

I lyset af den centrale placering teknologiplatforme kan få for den fremtidige indsats inden for det europæiske samarbejde om forskning og udvikling, finder regeringen, at strategiske beslutninger om etablering af teknologiplatforme må foregå i en åben beslutningsproces, så relevante interessenter får mulighed for at deltage.

c. Bedre sammenhæng mellem nationale forsknings- og udviklingsprogrammer og EU-programmer

Sammenhæng mellem danske forskningsprogrammer og EU-forskningsprogrammer

En vigtig forudsætning for, at vi i Danmark kan udnytte det fulde potentiale ved et styrket europæisk samarbejde om forskning og innovation er, at de danske virksomheder og videninstitutioner er rustet til samarbejdet. Et element i styrkelsen af danske virksomheders og institutioners muligheder for samarbejde er sikringen af en så høj grad af synergi som muligt mellem nationale forsknings- og udviklingsprogrammer og EU's programmer.

Ved tilrettelæggelsen af den nationale forsknings- og teknologipolitik bør der i stigende grad tages hensyn til, hvilke opgaver der kan løses i en EU-sammenhæng.

Regeringen vil arbejde for at skabe sammenhæng mellem de områder der prioriteres på EU-niveau i det syvende rammeprogram og de områder der er identificeret som særlige danske satsningsområder/styrkepositioner. Det indebærer f.eks. at regeringen vil arbejde for, at nanoteknologi, bioteknologi og informations- og kommunikationsteknologi samt anvendelsesområderne for disse brede teknologier, som er prioriteret i den nationale forskningspolitik, også indgår som bærende temaer i det kommende rammeprogram.

Ved at sikre sammenhæng mellem national og europæisk prioriterede forskningsområder, skabes der bedre mulighed for, at institutioner og virksomheder, der deltager i EU-finansierede projekter,

har de fornødne kompetencer og adgang til de nødvendige ressourcer, der gør dem til attraktive samarbejdspartnere.

Udover at regeringen vil arbejde for en øget synergi mellem nationale og internationale projekter, stiller det også krav til relevante aktører, som f.eks. bevillingshavere og fonde om at være opmærksomme på egne muligheder for at støtte op om dansk deltagelse i EU-samarbejdet.

Koordination af nationale strategiske programmer

Der gennemføres i mange tilfælde strategiske forskningsprogrammer inden for de samme emner i flere lande på samme tid. En nærmere koordinering af disse programmer kan føre til, at medlemslandene får mere forskning for pengene.

Med ERA-NET instrumentet under sjette rammeprogram er der på EU-niveau for første gang taget initiativ til at forbedre koordineringen af forskningsprogrammerne i de forskellige medlemslande. Kommissionen foreslår, at indsatsen for at samordne nationale programmer øges, så den koordination der er opnået under sjette rammeprogram udbygges.

Regeringen ser positivt på bestræbelserne på i højere grad at samordne nationale forskningsprogrammer. Den nærmere organisering og nationale finansiering bør dog nøje overvejes. Spørgsmålet er, hvor langt det kan anbefales, at man går i koordineringen, når hensynet til både nationale forskningsbehov og mere forskning for pengene skal tilgodeses.

Samarbejde med tredjelande

Som omtalt i indledningen er den højteknologiske dagsorden verdensomspændende og i de fleste dele af verden fokuseres der på forskning og teknologi som vækstdrivere. Det er derfor også vigtigt, at vi i EU er åbne over for samarbejde med lande uden for Europa om udvikling af ny viden og teknologi. Herunder at vi åbner op for udveksling af studerende og forskere til gensidig gevinst.

Hvis lande uden for Europa har noget at bidrage med i de EU-finansierede forskningsprojekter mener regeringen, at projekterne skal være åbne for, at disse lande kan deltage, da det kan være en gevinst for Europa i form af adgang til ny viden og teknologi, der kan komme europæiske virksomheder og institutioner til gode.

Den finansielle støtte fra EU, der er betalt af EU-medlemslandene, skal dog stadig være forbeholdt de lande der har en sær aftale med EU om deltagelse i forsknings- og udviklingsprogrammerne. Men det skal stå tredjelande frit for at deltage med egne ressourcer i projekterne.

d. Sikkerhedsforskning

Som en nyskabelse foreslår Kommissionen i sin meddelelse, at forsknings-samarbejdet også kommer til at omfatte sikkerhedsforskning. I overensstemmelse med dens høje prioritering af terrorbekæmpelse, ser regeringen positivt på, at der inden for det syvende rammeprogram afsættes midler til sikkerhedsforskning.

Det er intentionen, at rammeprogrammet skal støtte forskning, der som overordnet formål har at øge befolkningens sikkerhed mod terrorangreb samt at forbedre medlemslandenes evne til at varetage krisestyringsopgaver. Det omfatter f.eks. forskning inden for bio-terrorisme (detektion), indsamling af efterretninger, rekognoscering og overvågning samt analyser af årsagerne til konflikter.

Sikkerhedsforskningen inden for rammeprogrammet vil omfatte udvikling af viden og teknologi, der kan udnyttes såvel civilt som militært – »dual use«. Forskning vedrørende udvikling af forsvarsmateriel forventes at ske inden for rammerne af forsvarsagenturet.

4. AFSLUTNING

Forud for vedtagelsen af det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling i midten af 2006 ligger en proces, hvor medlemslandene har mulighed for at påvirke indholdet af programmet. Samtidig arbejdes der i Kommissionen og Det Europæiske Råd med en revitalisering af Lissabon-strategien.

Med denne redegørelse har regeringen fremhævet nogle af de udfordringer og muligheder, der ligger i det fremtidige samarbejde for såvel EU's institutioner som for medlemslandene. Med en konsolideret dansk holdning til det fremtidige samarbejde er det regeringens forventning at kunne gøre de danske holdninger stærkt gældende.

Hermed slutter redegørelsen.
